

دستورالعمل تهیه^۵ راهنمای تولید کتاب های آموزشی

مقدمه

مواردی که اشاره می شود، تنظیم کنند و به عنوان یک سند راهگشا، ایده ساز و راهنمای عمل، مبنای تولید کتاب های آموزشی متنوع و مناسب برای دانش آموزان، معلمان و اولیا قرار دهند.

عناصر و اجزای تشکیل دهنده این سند راهنما عبارتند از:

۱. مقدمه: در این قسمت به تشریح تصویر کلی از برنامه و تبیین مبانی نظری فلسفه ماده آموزشی و ضرورت های آن پرداخته می شود.
۲. تبیین اصول، دیدگاه ها و رویکرد (جهت گیری کلی برنامه) و منطق حاکم بر برنامه ماده آموزشی.
۳. مشخص نمودن هدف های کلی، دوره و پایه های تحصیلی مصوب به تفکیک حیطه های یادگیری: شناختی، مهارتی (ذهنی و عملی) و نگرشی.
۴. تعیین چارچوب محتوای آموزشی مشتمل بر:
 - ۴-۱. بیان مفاهیم، مهارت ها و نگرش های

کتاب آموزشی محصول عینی فرایند برنامه ریزی آموزشی و درسی است و در نظام آموزشی ما از جایگاه ویژه ای برخوردار است. اگر برنامه آموزشی و درسی را نقشه و یا طرح یاددهی و یادگیری تلقی کنیم، کتاب آموزشی بخش نوشتاری، تصویری و مکتوب آن است. موقعیت و نقش این ماده آموزشی اقتضا دارد که برای تهیه و تولید آن، پژوهش و برنامه ریزی دقیق و همه جانبه ای انجام گیرد و با تفکر جمعی و رعایت اصول علم برنامه ریزی آموزشی و درسی، ساختار منطقی، جذاب و ثمربخشی برای آن در نظر گرفته شود؛ به نحوی که قابلیت های لازم را برای تقویت مجموعه ای از مهارت های ذهنی، عملی و نگرشی در یادگیرندگان دارا باشد و امکان فرصت خودیادگیری و ایفای نقش مؤثر و فعال را برای یادگیرنده در جامعه فراهم آورد. به همین منظور از اعضای تیم برنامه ریزی و تألیف انتظار می رود، حاصل فعالیت ها و تصمیم های خود را در مورد تهیه راهنما در قالبی نظامدار و منسجم، طی

یادگیری اساسی، «ویژه همه فراگیران»^۱؛ تکمیلی، «ویژه بیش تر فراگیران»^۲؛ غنی سازی یا اختیاری، «برای فراگیران ممتاز»^۳؛ مربوط به هر دوره تحصیلی و آموزشی مرتبط با هدف ها.

۲-۴. تعیین جدول وسعت و توالی مفاهیم، مهارت ها و نگرش های یادگیری در سه سطح اساسی، تکمیلی و غنی سازی برای هر دوره تحصیلی و آموزشی به تفکیک پایه ها جدول (۱)

جدول نمونه ۱. جدول وسعت و توالی مفاهیم، مهارت ها، نگرش ها در آموزش ابتدایی، راهنمایی، متوسطه (معلم/اولیا)

تعمیم ها/ فعالیت ها/ شیوه ها										فهرست جزئی			
اولیا	معلمان	...	پیش دانشگاهی	سوم دبیرستان	...	سوم راهنمایی	دوم راهنمایی	...	پایه سوم	پایه دوم	پایه اول	نام پایه	فهرست کلی مفاهیم/ مهارت ها/ نگرش ها
												۳.۱	

جدول نمونه ۲. جدول مفاهیم اساسی، تعمیم ها و رسانه های مکتوب مناسب آن در هر پایه آموزشی

تعمیم ها/ فعالیت ها/ شیوه ها						مثال/ توصیه در صورت لزوم	تعمیم ها	مفاهیم اساسی	۳.۲
سایر	...	سنجش و ارزشیابی	کار	تمرین	درسی				

- ۴-۳. دسته بندی مفاهیم و تعمیم ها به صورت اساسی، تکمیلی و غنی سازی و پیش بینی رسانه های آموزشی مکتوب مناسب با توجه به هدف ها برای بیان هریک از مفاهیم در یک جدول جداگانه.
- جداول (۲-۴)
- ۴-۴. ارائه تعاریف انواع کتاب های آموزشی و ویژگی های عمومی و خاص آن ها.
- ۴-۵. بیان اصول و توصیه هایی که لازم است در تدوین هریک از رسانه های مکتوب آموزشی مورد توجه قرار گیرند.
- ۴-۶. تعیین ملاک های انتخاب و
۵. بیان روش های نوین و مناسب یاددهی - یادگیری در کتاب های آموزشی به ویژه روش های فعال، حل مسأله، پژوهشی، رویکرد تعاملی، رویکرد فرایندی، تفکر نقّاد، تفکر واگرا.
۶. ارائه رهنمودهایی در ارتباط با ارزشیابی جامع و نوین آموزشی.
- ۶-۱. بیان توصیه هایی در مورد نحوه ارزشیابی برنامه آموزشی کتاب برای تشخیص نقاط ضعف و قوت و در صورت نیاز، بازنگری و اصلاح آن.

جدول نمونه ۳. جدول مفاهیم تکمیلی، تعمیم ها و رسانه های مکتوب مناسب آن در هر پایه آموزشی

ردیف	مفاهیم تکمیلی	تعمیم ها	مثال/توصیه در صورت لزوم	رسانه مکتوب مناسب			
				دانش افزایی	پروژه ای	گسترش سواد علمی	... سایر

دستور العمل حاضر تلاشی
مقدماتی برای نیل به راهنمای
تولید کتاب‌های آموزشی است
امیدواریم با نظرات ارشادی و
اصلاحی کلیه صاحب نظران امر
تعلیم و تربیت، در گام‌های بعدی
این تلاش کامل‌تر شود.

۶-۲. بیان توصیه‌هایی در مورد
ارزشیابی فراگیران متناسب با هدف‌ها، تعیین
روش‌های سنجش و ارزشیابی و سهم هریک
از حیطه‌ها (دانشتنی‌ها، نگرش‌ها و
مهارت‌ها) و همین‌طور آزمون‌های جامع
مربوط به هر پایه آموزشی.

۷. بیان ویژگی‌های روان‌شناسی (رشد
و یادگیری) و توانایی‌های کلامی و خواندن
فراگیران برای هر پایه آموزشی.

۹. معرفی مراکز حامی برنامه آموزشی
نظیر مؤسسه‌های انتشاراتی، نهادها،
انجمن‌ها، اشخاص حقیقی و حقوقی داخل و
خارج از کشور.

۸. ارائه فهرستی از منابع، کتاب‌های
آموزشی برگزیده و تقدیر شده و پژوهش‌های
انجام شده در حوزه ماده آموزشی موردنظر،
از داخل و خارج کشور به تفکیک نوع منبع،
مخاطبان... و کلیدواژه درسی.

زیرنویس

1. essential for all students
2. Important but not essential for some students
3. enrichment or optional for some students

جدول نمونه ۴. جدول مفاهیم غنی‌سازی، تعمیم‌ها و رسانه‌های مکتوب مناسب آن در هر پایه آموزشی

ردیف	مفاهیم غنی‌سازی	تعمیم‌ها	مثال/ توصیه در صورت لزوم	تعمیم‌ها/ فعالیت‌ها/ شیوه‌ها				
				آموزش حرفه‌ای	مرجع تخصصی	پرورش مهارت‌های فرایندی	...	سایر